

BUITEN

7^E JAARGANG N^O. 21.

ZATERDAG 24 MEI 1913.



Foto C. Steenberg.

DE OMGEVING VAN HET NIEUWE FRANS HALS-MUSEUM TE HAARLEM.
KIJKJE IN HET GROOT HEILIGLAND. LINKS: DE MUSEUM-POORT.



INHOUD:

BEATRICE, OF ROME IN 1513, NAGELATEN TOONEELSTUK IN 4 BEDRIJVEN, VAN J. WINKLER PRINS, (14)	BLZ. 246
MUZIKANT EN MINISTER	247
LENTE, (GEDICHT), DOOR EDWARD B. KOSTER	247
HET NIEUWE FRANS HALS-MUSEUM TE HAARLEM, DOOR L., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 245, 248—252
EEN HUWELIJKSAANZOEK, (SLOT), DOOR FRANS HULLEMAN.	BLZ. 250
BEZITTEN „BRONZOEKERS" EN „WATERPROEVERS" HET WONDERE ZESDE ZINTUIG? DOOR D. J. VAN DER VEN	251
MONTENEGRO, DOOR J. FABIUS, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 253—254
WONDEREN IN DE DIERENWERELD	BLZ. 254
EEN BEZOEK VAN DEN KONING VAN SPANJE AAN PARIJS ILLUSTRATIE	255
DE STUDENTEN-ROEIWEDSTRIJD OP DE SCHIE BIJ DELFT. ILLUSTRATIE	255
DE TENTOONSTELLING VAN ARTISTIEKE PLANTEN- EN BLOEMENVERSIERINGEN TE AMSTERDAM, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 255—256
HET CONOURS-HIPPIQUE TE BERGEN-OP-ZOOM OP 12 MEI L.L. ILLUSTRATIE	BLZ. 256

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers **Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie" of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten."** Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's. Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

**BEATRICE, OF ROME IN 1573.**

Opvoeringsrecht voorbehouden.

Nagelaten Tooneelstuk in 4 Bedrijven van J. WINKLER PRINS.

VIERDE BEDRIJF.

(14) VIERDE TOONEEL. (Vervolg).

MICHELE (uit den kansel te voorschijn komende): Dus men beschuldigt mij. Natuurlijk twee partijen, de Rafaëlieten en de Michaelisten.... Hoe zou het anders kunnen! Bovendien, er zou reden voor zijn. Ik ben het soupeetje bij Giuliano niet vergeten, toen Bramante zoo bleek werd. (Met nadruk): Maar ik weet er niets van.... (De kardinalen staan op en steken Michele de hand toe; Michele lachend:) Ik ben nog niet gewasschen.... (De kardinalen gaan weer zitten).

BEMBO: Giovanni de Medici zond ons. Hij wil u in Florence aan 't werk zetten. De San Lorenzo in de eerste plaats behoeft 'n nieuwen gevel met allerlei beelden; dat moet gij doen. En dan heeft hij 'n ander groot plan. Hij wil ook 'n Mausoleum hebben, voor Lorenzo il Magnifico aan wien gij zooveel verplicht zijt; voor zich-zelf en andere familieleden.

MICHELE (bitter): Voor Piero, die mij beelden liet kneeden uit sneeuw om zijn gasten te amuseeren. Zeg aan zijn broer, dat hij wachten kan tot er 'n sneeuwbus valt — dan ben ik tot zijn dienst.

DE BIBB.: Die boodschap brengen wij niet over.

BEMBO: Het wordt gedaan om uw bestwil. Ge zijt niet erg veilig hier in Rome. De tijden veranderen. De banden worden lossen en de persoonlijke veiligheid vermindert. De politiek van Giovanni is niet die van Giuliano....

MICHELE (bitter): Maar die politiek kan de groote kunstenaar niet missen.... minder dan ooit. De bestellingen zullen verdubbelen en de artiesten zullen juichen.... jubelen reeds, wat m'n eigen leerlingen doen. En het goud, dat in hun zakken vloeit en in de centuren van uwe heiligheden, wordt genomen uit het magere spaarpotje van den arme.... Dat kan eenige jaren goed gaan.... Maar de tijd zal komen, de tijd zal komen (profetisch met vuur) dat het Judicio, dat groote goede Judicio niet alleen door mij wordt geschilderd, maar ook in vervulling zal gaan. En dan wee de wereldsche zonde.... (Het orgel begint te spelen; de kardinalen fluisteren; Michele in biddende houding).

BEMBO: Het is zooals ge zegt.... de politiek kan de groote kunstenaars niet missen. En daarom, help Rafaël weer aan den arbeid. We zijn overtuigd, dat gij den weg weet om Beatrice terug te krijgen uit de handen van haar belagers.

MICHELE: Belagers.... er is geen sprake van belagers of beleg.

O, mijn vestingplannen, o mijn loopgraven, mijn mijnen, mijn geschutgieterijen, die ik maakte, worden grooter. Giuliano, waar zijn ze gebleven? Dat was 'n tijd! Das was 'n tijd.... En nu zijn ze zooveel drukte om.... 'n vrouw! Neen, ik weet er niets van.

BEMBO: Maar wilt ge dan niet het graf-monument van Mozes voltooiën, waarvoor ge zooveel plannen hebt gemaakt?

MICHELE (bitter): En ik moet in Florence zijn? Maar, het is waar.... ik heb reeds 'n kontrakt met de erven; 'n wettig gezegeld kontrakt. En bovendien.... al had ik er geen, mijn woord is genoeg; ik moet het nakomen. En nu werkt men mij hierin weer tegen; nu word ik naar Florence gejaagd. Want als ik niet ga nu, ik begrijp het wel....

BEMBO: Maar wij zullen u helpen, help gij ons Rafaël eerst beter te maken. Voor hem zijn ook allerlei nieuwe opdrachten. De kartons voor de tapijten moeten af; de tapijten moeten geveven; gehangen voor plechtige gelegenheden; verder uwe fresco's er mee in harmonie.... Giovanni wil het zoo. En nog veel meer, en nog veel meer.

MICHELE: Ja dat monument, de last van mijn leven, de ramp van mijn bestaan.... Als ik dat klaar kreeg.... ik zou er iets voor over hebben. Maar uw beloften zijn ijdel en hebben geen waarde voor mij....

BEMBO: Help ons en wij zullen doen wat we kunnen. Is Lucrezia Borgia betrokken in het spel?

MICHELE: Ik ken Lucrezia niet. Ik vertrouw alleen m'n eigen oogen; en wat ik gezien heb, heb ik gezien.... Maar wat beteekent het? 'n vrouw. En wat kan mij Amor schelen? Kijk, nog niet zooveel (neemt 'n haar van zijn buis tusschen duim en wijsvinger).

BEMBO: Het beeld is alledaagsch.

MICHELE: Maar waar. Kijk, toen ik den jongen meester het laatst sprak, deed ik ook zoo, of ongeveer zoo. Ik trok 'n haar van zijn schouders, geen van hem zelf; want hij is zwart, 'n mooi lang blond haar. En ik lei dat op 'n stuk karton, blank, rein, hemelsch rein, en ik nam 'n stuk kool en ik trok aan weerszijden van de schitterende gouddraad 'n dikke zwarte streep en ik zei: kijk nu, zooals deze lijnen gescheiden zijn, zoo zijn het vreugd en ellende: zooals deze lijnen saamvallen, onmerkbaar naast elkaar, zoo ongeluk en gebrek.

VIJFDE TOONEEL.

De vorigen. Leonardo da Vinci.

LEONARDO: Uwe Heiligheden gegroet! Meester, gegroet. (steekt Michele de hand toe, die er geen notitie van neemt).

MICHELE: Ik heb pas nog geschilderd....

LEONARDO: Uwe aanwijzingen.... of is het 'n geheim? Laat ik dan liever bij beter gelegenheid terugkomen.

MICHELE: Geheimen heb ik niet.

LEONARDO (voorzichtig): Zooals je weet heeft (fluisterend) de jonge prins mij opgedragen een Madonna te schilderen in een heilige familie, tijdens m'n verblijf hier. Het zijn eigenlijk geen onderwerpen voor mij. Ik kan dat niet doen zonder modellen. En hij bracht mij in kennis met twee Venetiaansche kantwerksters, op de kade tegenover de Albergo. En ik heb onderzoek gedaan en heel nauwkeurig en heel streng. En het heeft moeite gekost; maar ik ben er gekomen. En uw onderstelling (fluisterend) was volkomen juist. Ik heb ze gesproken, teruggezien, Mariëtta, die mij 'n verkwikking bracht, toen ik mij zoo warm trok aan uw marmer....

MICHELE (lachende): Ik weet dat.... ik heb er van gehoord. (steekt Leonardo de hand toe).

LEONARDO: Als we alleen zijn.... als ge goed vindt (de kardinalen zitten te luisteren met de grootste aandacht en beraadslagen van tijd tot tijd). Maar nu verder: ik herkende het lieve kind, ik kuste de goede Mariëtta de hand en zij — ze was blij, dat ze me zag en ze omhelsde me.

MICHELE (lachend): Op uw leeftijd.... maar verder.

LEONARDO: En ze vertelde me haar geschiedenis. Ze was door (fluisterend) Prins Lisa in een gondel getild, die aanvankelijk zoo ver af lag, dat hij met haar in het water wilde springen. Maar de roeiers hebben dat belet. En ze zijn heel snel opgeroeid tegen stroom en in het zijwattertje achter de Engelenburgt, achter den ouden muur schuil gegaan, ergens in 'n holligheid en toen tegen den avond het gebergte in tegenover Monte Pincio. En 's nachts zijn ze teruggekeerd en aangeland bij mijn modellen. En daar vond Mariëtta 'n uitstekend onderdak; en ze moest beloven mee te gaan (fluisterend) naar Frankrijk en daar de leiding op zich nemen van 'n kantschool; want hij de jonge (fluisterend) Frans I zal zijn, koning van Frankrijk, hij, verzot op kunst, ijverzuchtig, praal- en behaagziek, hij wil van Parijs maken (fluisterend), wat Rome nu is. En geloof me, al de beste krachten, op elk gebied, trekt hij tot zich. Het is geen geheim welke aanbiedingen hij heeft gedaan. Schilders, beeldhouwers, architecten, plaatsnijders, verluchters, goudsmeden, hout-, been- en ivoorwerkers, draadtrekkers, wevers, geleerden, dichters, oudheidkenners, allen wil hij verbinden (fluisterend) aan zijn hof....

MICHELE (lachend): Maar de kardinalen laat hij thuis.

BEMBO (opstaande): Ik geloof, dat het onze tijd wordt. Meester, denk over ons voorstel na. Gehoorzaamheid aan Zijn Heiligheid is een onzer eerste plichten.... en misschien ook wel de uwe. Gegroet.

(Beide kardinalen moeilijk den ladder af, door de lakeien geholpen, die kussens en kleed meenemen).

ZESDE TOONEEL.

Vorigen; stemmen beneden in de Sixtina, verward door elkaar.

KERKEKNECHT (*met rood gezicht*): Het is 'n ontheiliging, 'n schandaal. Dat komt van de nieuwe richting.

MICHELE: Wat is er?

KERKEKNECHT: Uw leerlingen en de leerlingen van meester Rafaël, ze zijn dol, woest-dol en verwilderd. Ze zijn met kantwerksters beneden aan het dansen; en ze wilden mij dwingen het orgel te openen en ze riepen: muziek.

MICHELE: Daar heb ik niets van gehoord.

KNECHT: Dat wil ik wel gelooven: ze riepen het niet, maar ze fluisterden; en ze zijn weggegaan om vilten schoenen te koopen; en toen ze weer kwamen, hadden ze die aan; en toen zijn ze gaan dansen en toen hebt u het niet gehoord.

MICHELE: Laat ze dansen... (*knecht af*).

LEONARDO: Daar heb je 't al. De Prins heeft agenten en laat overal gouden bergen beloven; en overal kontrakten teekenen. Hij betaalt zelfs vooruit. Al wie wat praesteert, komt in aanmerking. En er zijn heel wat, die zich laten meeslepen; want niemand onder ons stelt veel vertrouwen in het nieuwe pauselijke bestuur. Dat zal niet lang duren, is al wat men er van hoort. En de vreemden profiteren er van, van die toestanden. Ze zeggen: men kan wel belastingen uitschrijven, maar ze innen, als er niets is... ge begrijpt.

MICHELE: Wie doet er aan mee?

LEONARDO: Romano, Primaticcio, Rosso, Abato, ze zullen het Paleis te Fontainebleau versieren. Ook Andrea del Sarto, die 's prinsen gids was hier in Rome, heeft zich verbonden...

MICHELE: Dat verlies is niet groot.

LEONARDO (*ernstig en na eenig peinzen*): En ik zelf... ik ga ook.

MICHELE: Wat, gij ook? Is het waar? Het kan niet zoo zijn. Waarom gij? Omdat de Frins dan in één man alles heeft...?

LEONARDO (*peinzend*): Ja, ik ga ook. Wat zal ik hier doen? Wat zal ik doen in Florence? Wat in Milaan? M'n taak hier is afgehojen. Ik heb veel gewerkt, veel gedacht; veel overwogen; betrekkelijk weinig uitgevoerd. In Florence is al te veel van mijn begonn n ardeid onvoltooid gebleven. Hier in Rome waardeert men mij als bouwmeester, als schilder, als beeldhouwer, niets meer. Als filosoof kan men mij, oude van dagen, nog wel gebruiken; als rekenmeester, als alchemist, als duivelskunstenaar. Neen, dit leven walgt mij. En ik weet wel, dat de omstandigheden niet anders zijn. Het jongere groeit het oudere boven het hoofd. En het kan dit gemakkelijk, waar dit oudere door eigen arbeid den bodem vruchtbaar heeft gemaakt, waarin die jongere krachten groot worden. Al wat ik gedacht en berekend heb; al mijn uitpluizen van de regels der schilderkunst, al mijn diep indringen in de leer van het water-evenwicht, van het balancement der dingen en hun saamstel en de krachtverplaatsing, het heeft anderen meer gebaat dan mij. En als al de dikke deelen, waarin ik mijn denkbeelden neerschreef, gemeen goed zullen zijn, dan is dat profijt weer onzichtbaar geworden als 'n zandkorrel in den Monte-Pincio-Tuin. Ja, m'n verhandeling over de Hydraulico heeft me veel hoofdbrekens gekost; wat ik schreef over chemie en mathematica niet minder. Aan m'n anatomische teekeningen besteedde ik de grootste zorg. Nauwkeuriger dan ik deed, kon het niet. De paarden heb ik uit elkaar geplozen, zooals de kantwerkster het de draden doet voor haar *lirato*. Ik heb zelfs 'n olifant gevild, zooals de borduurster uitknijpt voor haar *tagliato* om er 'n kunstwerk van te maken. Toen eerst, toen ik het beloop goed kende van spieren en peezen en de saamhechtingen van week en hard, toen kon ik mijn olifanten laten vechten in allerlei houdingen, waarvan mijn teekeningen getuigen. Het vuur deed ik erbij, dat kwam uit me zelf; en dat had ik nu weer niet nodig bij mijn oorlogsmachienen, bij mijn topografische ontwerpen; mijn kaarten, mijn rivieren in vogelvlucht; mijn terrein-overzichten. Planten en rotsen groeiden me dagelijks op mijn wandelingen de vingers uit; en als ik vroolijke oogenblikken had, dichtte ik 'n liedje en zong de melodie er bij. En als ik dan, thuisgekomen, het geluk had die melodie mij te herinneren, fixeerde ik haar snel in notenschrift, als een herinnering aan 'n goed, heilig oogenblik, zooals 'n mensch veel te weinig heeft in zijn leven.

MICHELE (*die met aandacht luisterde*): Ja, uwe geest heeft duizend facetten...

LEONARDO: Neem me niet kwalijk. Ik sprak in gedachten, ik sprak tot mezelf.

ZEVENDE TOONEEL.

Vorigen. Andrea del Sarto, meisjesachtig gezicht, baardeloos, haren gepom-madeerd even over de ooren; platte muts zeer schuin op het hoofd; Granacci.

GRANACCI: Het is wild en woest in de stad. Ik weet niet wat er aan de hand is. De osteria's zijn vol zingende menschen. Barken met bloemen gesierd, gaan op-en-af de Tiber. Overal mandoline, gitaar. De Pincio is leeggelopen. Daar is niemand. Alles verzamelt zich rondom de rivier-oever. Men maakt toebereidselen voor verlichtingen... En tegen-over die vreugde dat gemor, dreigende gezichten... in de Borgo vervloekingen zonder einde... ik begrijp er niets van.

ANDREA DEL SARTO: Als uwe edelheden het veroorloven, kan ik wel 'n verklaring geven. De artiesten, die zich verbonden hebben mee te gaan, mee met ons naar Frankrijk, houden van avond 'n optocht in gondels en barken, door de stad. Hiervoor worden toebereidselen gemaakt. Maar ik zou m'n boodschap vergeten. Ik heb voor meester Leonardo 'n briefje van mijn Heer; en zijn

Hoogheid verzoekt mondeling antwoord; want zegt hij, ik kan dat schrift van rechts naar links, omgekeerd als ik zelf doe, onmogelijk lezen en mijn geheimschrijver ook niet.

(*Leonardo neemt het briefje over en leest het*).

LEONARDO (*tegen Michele zacht*): Ik vrees, dat Beatrice er niet goed afkomt. Dat de jonge wildzang haar noodzaken zal mee te gaan naar Frankrijk. Hij is boos over mijn tusschenkomst en dreigt zelfs het kontrakt te verbreken. Wat moeten wij doen?

MICHELE: Laat dat aan mij over. Ik heb 'n middel. Laat ik het antwoord schrijven. Hij moet hier komen (*Michele schrijft en geeft het antwoord aan Del Sarto, die er mee vertrekt*). Tegen Granacci: En jij Granacci, ga terstond naar de Venetiaansche kantwerksters en breng Mariëtta hier. En als Rafaël gevonden is, laat die dan ook hier komen. Zeg dat ik het wil; en aan Mariëtta als ze niet komt, dat het Rafaël's dood is.

LEONARDO: Ik ga zooveel mogelijk de leerlingen verzamelen, ook die van Beatrice en de uwe en de mijne, waarvan er ook enkele hier zijn, en dan in de nabijheid op post om als het nodig is...

MICHELE: Het zal niet nodig zijn... (*Leonardo weg*).

ACHTSTE TOONEEL.

Michele; Nicolo, Machiavelli.

MACHIAVELLI: *van beneden*: Mag ik kijken?

MICHELE: Wie?

MACH.: Nicolo van Florence.

MICHELE (*hem begroetende*): Ge komt op tijd; ge komt gelegen. Ge kunt met uw menschenkennis en doorzicht, overredingskracht en stuurmanskunst in aangelegenheden van hart en staat, nuttig zijn als ge wilt.

MACH.: Gaarne tot uw dienst. Maar ik ben wat somber gestemd. Ik kom uit de gevangenis, vrij-wel zonder werk. Als ik geen aalmoes had gekregen van morgen, zou ik zonder middag-eten geweest zijn. Alleen mijn Mandragora, daaraan heb ik gewerkt. Het derde bedrijf is af; ik kom je dat even vertellen.

MICH.: Dat hoor ik met genoegen; want je litterarische verdiensten zijn vrij wat grooter dan je politieke.

MACH.: Ja, dat hebt ge me meer dan eens gezegd; en als ik het gevolg beschouw van al mijn streven, dan moet ik het toestemmen. Het gaat me niet voor den wind en is dat nooit gegaan. Welke diensten ik ook bewees, tot een baantje heb ik het nooit kunnen brengen. Ik werd altijd in 'n hoek geduwd. Als het er op aan kwam, ging iedereen voor; en of ik 'n huisgezin had, vrouw, kinderen, niemand lette er op; en altijd maar weer werd Nicolo uitgestuurd om het kromme recht te buigen. De menschen...

MICHELE: Spaar me je beschouwingen over de menschen. Je doorziet ze: Dat is voldoende grond voor je oordeel, ik erken het. En er zal wel niet veel nieuws op dit terrein zijn voor je. Maar misschien toch nog iets: in elk geval: ga in dezen kansel en wacht op de dingen, die gebeuren zullen. En kom niet voor den dag vóór ik je roep. (*Machiavelli gaat in den preekstoel*).

(*Slot volgt.*)

MUZIKANT EN MINISTER.

VAN den overleden Pruisischen minister Bitter, die een hartstochtelijk liefhebber van muziek was, is de volgende aardigheid. Toen Bitter eens in het begin van zijn ministerieele loopbaan op reis zijnde, zich twee dagen in het stadje Landstrut ophield, ondernam hij van daar uit kleine tochtjes in de mooie omgeving. Op een daarvan hield het rijtuig stil voor een dorpsherberg, waar men zich, daar het zeer warm was, aan een frisschen dronk te goed wilde doen.

De minister betrad de ruime gelagkamer en zag daar een menigte boeren en boerinnen, die blijkbaar allen gekomen waren om te dansen, maar de muziek ontbrak nog. Toen Bitter de geopende piano, een oude rammelkast, zag, bekreep hem plotse-ling de lust haar te bespelen. Hij ging er dan ook voor zitten en begon. De danslustigen werden als geëlectriseerd, en in een oogwenk zag men wel een dozijn paren door elkander draaien.

Den herbergier, die den bestelden muzikant te vergeefs scheen te wachten, was dit spel natuurlijk zeer aangenaam. Eerbiedig naderde hij den vreemden gast met de nieuwsgierige vraag:

„Mijnheer is thuis zeker kapelmeester?” „Neen mijn waarde”, antwoorde Bitter, terwijl hij zich lachend omkeerde, „dat ben ik niet, ik speel thuis te Berlijn slechts tweede viool”.

LENTE.

Nu barst mijn vogelboomgaard schaat'rend uit,
En kwetterjubelt op in wilden zang,
Ik zat te lang reeds in een doffen dwang,
En wensch te deelen in het veldgefluit.

De dwarreltonen zwirlen met getuit
Van keer en tegenkeer, vol lentedrang:
Eén bonte vreugd is 't bosch, één vogelvang,
Eén aldoordaa'verend levensvol geluid.

De blanke wimp'ling van de bloesemtweigen
Gaaf op en neder in geruischloos nijgen:
Een gracelijk gewuif van tooverroe.

Veel witte wolkjes volgen haar bewegen,
Het pluizig riet verheft zijn slanken degen,
En zwaait hem koen de schoone lente toe.

EDWARD B. KOSTER.



Schmiedel's

Foto C. Steenberg.

HET FRANS HALS-MUSEUM TE HAARLEM.

HET NIEUWE FRANS HALS-MUSEUM TE HAARLEM.

IN 1862 werd de schilderijen-verzameling van de gemeente Haarlem als een geheel ondergebracht in de bij het Raadhuis nieuw aangebouwde lokalen, waarin in 1860 een tentoonstelling van nijverheid was gehouden. Vele schilderijen waren reeds in het Raadhuis aanwezig; bij deze werden in het nieuwe Museum gevoegd de schilderstukken en oudheden, die tot nog toe in andere gemeente-gebouwen, zelfs in het Huis van Arrest, zich met een bescheiden plaatsje hadden moeten tevreden stellen. Sinds dien tijd werden Haarlem's kunstschaten met eerbied behandeld; daaraan ontbrak vroeger wel 't een en ander; want al heeft de directeur van het nieuwe Museum, de heer Gratama, naar het rijk der sprookjes verwezen het verhaaltje, dat vijf schuttersstukken van Frans Hals, als zeildoek opgerold, vóór 1862 op een zolder werden geborgen en door een ander schilderij een kachelpijp is gestoken geweest, al schijnen de „Halsen" altijd met zekeren eerbied behandeld te zijn, wèl waar is, dat een der schilderstukken op den zolder van een der gemeente-gebouwen werd gevonden onder een stoel, welks pooten door het doek staken, terwijl een prachtig 17e eeuwsch Gobelin, dat thans in het nieuwe Museum te bewonderen valt, dienst deed bij 't schoorsteenvegen, om het vallende roet op te vangen.

Ruim een halve eeuw lang is de verzameling in het Raadhuis gehuisvest geweest. In dien tijd groeide de collectie door belangrijke legaten en schenkingen steeds aan, zoodat ten slotte de beschikbare ruimte te klein werd. Wat ook steeds aangroeide: de werkzaamheid der gemeente-administratie, die langzamerhand gretige oogen ging slaan op de localiteiten, welke door het gemeentemuseum waren in beslag genomen. Geen wonder, dat men er aan ging denken, de rijke verzameling elders onder dak te brengen. En na lang wikken en wegen lieten Haarlem's vroede vaders het oog vallen op het Weeshuis aan het Groot-Heiligland, dat in 1906 door de gemeente werd aangekocht, terwijl vier jaar later door den raad het crediet werd toegestaan, waardoor het eigenlijke schilderijen-museum, aansluitend bij het oude hoofdgebouw, kon worden opgetrokken.

Het oude gebouw dagteekent van 't begin der 17e eeuw. De oude mannen en vrouwen konden in de goede stad van Haerlem nergens onderdak vinden en geld om ze het te verschaffen was er niet. Maar men bedacht er wat op: de stedelijke regeering schreef een landjuweel uit onder leiding van de aloude Rhetorijkamer „de pellikanisten" onder de zinspreuk: „Trou moet Blijken", waartoe alle bevriende kamers uit Noord- en Zuid-Nederland werden uitgenoodigd. Acht dagen lang duurde het feest, dat op den roden Augustus 1606 op luisterrijke wijze was begonnen. Van de kluchten en schouwspelen, die werden vertoond en de verzen die werden gezegd, zij hier gezwezen; van dit landjuweel is voor ons hier voornamelijk van belang de loterij, die men er listiglijk aan had verbonden: de opbrengst toch was bestemd voor den bouw van het huis voor de oudjes. Het bleek een goede gedachte geweest te zijn: de genietingen der rederijkunst en de feestelijkheden ter gelegenheid van het landjuweel gehouden, stemden de burgers tot mildheid: de loterij bracht ruim 75,781 guldens op.

Toen Jonker François van Bekenstein voor dit doel een stuk grond tusschen Groot- en Klein-Heiligland aan de stad had geschonken, kon met de bouw van het oude Mannenhuis begonnen worden. Bouwmeesters waren Pieter Jacobsz. van Campen en Lieven de Key. Reeds in 1609 werd het gebouw in gebruik genomen.

Twee eeuwen lang bleef het zijn oude bestemming behouden. In 1810 werd het voor Weeshuis ingericht, terwijl het in 1862 door den Gemeenteraad aan de Ned. Herv. Gemeente werd geschonken. Als Weeshuis bleek het ten slotte niet meer te voldoen en — dat het in 1906 weer door de stedelijke gemeente werd aangebracht, vertelden wij hierboven reeds. Twee jaren geleden begon men het oude gebouw voor zijn nieuwe bestemming in te richten en werd met den bouw van de vleugels, die het hoofdgebouw verbinden met de in hoofdzaak onveranderd gebleven huisjes aan het Groot-Heiligland, naar de ontwerpen van den heer L. C. Dumont, de Haarlemsche directeur van openbare werken, een aanvang gemaakt.

Den 14en Mei heeft Minister Heemskerk het nieuwe Museum geopend, — plechtig geopend, hadden we bijna geschreven, maar na de door Z. Exc. bij die gelegenheid gehouden rede laten we dit woord maar liever weg — doch ik mag u wel verklappen, dat reeds eenige dagen te voren, met eenige andere bevoorrechten, de vertegenwoordiger van „Buiten" er binnen is geweest.

We troffen het niet: de regen maakte zich op, om het zand weg te spoelen, dat nog gedeeltelijk de oude klinkertjes bedekte, waarmee dit gedeelte van het Groot-Heiligland in overeenstemming met de omgeving weer is bestraat en de zon blikkerde niet vroolijk op de thans enigszins sombere trapgeveltjes aan den overkant. Maar al misten wij ook het vroolijk gespeel der zonnestralen op de baksteen, al was 't niet die kleurenrijkdom, die wij liever gezien hadden, maakt onze voorplaat — immers ook niet in kleuren — het niet begrijpelijk, dat we toch reeds genoten van dit prachtige buurtje, dat zoo treffend aansluit bij het werk van de meesters, dat daar binnen in het Museum te bewonderen valt? Dit straatje op zich zelf is reeds een bezoek waard. En we begrijpen niet, hoe deftig Haarlem er aanmerking op heeft kunnen maken, dat men zijn „Halsen" in deze „achterbuurt" kiezen in de grootendeels gemoderniseerde en van electrische tramlijnen doorsneden Spaarne-stad.

De toegangspoort van het Museum is gedeeltelijk vernieuwd; nieuw zijn de beelden aan weerszijden (links een schilder, rechts een ambachtsman) en de wapens boven den ingang, al herinnert het eene — het andere is dat van St. Lucas — met zijn gekruiste twee krukken aan de oude bestemming. Oud is het mooie oude-mannenfiguurtje in 't midden.

Als de klopper op de deur in beweging is gebracht en de toegang wordt ontsloten, kunnen we rechts of links gaande, — doch het eerste is wenselijker, omdat we dan de chronologische volgorde in acht nemen en 't eerst de primitieven te zien krijgen, — het eigenlijke Museum betreden.



Foto C. Steenberg.

DE OUDE EETKAMER IN HET FRANS HALS-MUSEUM.

We meenen, dat het niet in overeenstemming met den geest van ons blad is, hierover en over de kostbare schilderijenverzameling, die trouwens alle in de schilderkunst belangstellende Nederlanders — minister Heemskerk dan uitgezonderd — reeds kenden, uitvoerig te schrijven; we laten dus slechts een korte beschrijving volgen en beginnen met de vermelding, dat men dicht bij den ingang een vertrekje vindt, waarin een eigenaardig geschenk van Dr. Kruseman, vroeger apotheker, is tentoongesteld: een merkwaardige collectie Delftsche potten en anderen apothekers-benodigdheden. Dan komen de zalen der primitieven met doeken van Jan van Scorel, Carel van Mander, e.a., terwijl men vervolgens de Noordergalerij (rechts van den binnenhof) bereikt, waaraan verschillende zalen, waarin schilderstukken van De Bray, Berckheyde en anderen, waarvan sommige uit historisch, andere uit artistiek oogpunt zeer bezienswaardig zijn. Uit de Noordergalerij links gaande komt men in 't oude gebouw door een gang, waaraan de vroegere regentenkamers, in roccocostijl, liggen.

Bijna alle vertrekken hebben zijlicht en waar bovenlicht is, valt dit zoo van ter zijde op de schilderijen, dat ze niet hinderlijk glimmen, zooals zo dikwijls elders het geval is; ongetwijfeld komt den heer Dumont voor deze inrichting, die de stukken heerlijk rustig doet uitkomen, een woord van welverdienden lof toe.

Nu we 't toch over 't eigenlijke Museum hebben, gaan we maar dadelijk tot den vleugel aan den overkant over, ofschoon we die eerst bereiken door het hoofdgebouw, waarover aanstonds. In dien vleugel hangen de acht groote stukken van Frans Hals, verdeeld over vier kabinetten; hier is dan het glanspunt van het Museum, al zal men reeds hebben begrepen, dat geenszins alleen door de kunstwerken in den Zuidervleugel het nieuwe Museum een bezoek overwaard is. Het oordeel, of de Halsen hier goed hangen, zij aan meer bevoegden overgelaten; ons scheen het, dat ze te veel door kleine stukken zijn omgeven en daardoor niet voldoende indruk maken. Aan het eind van de Zuidergalerij is een zaal, waarin een groot schilderij, waarop we Kenau Hasselaar met andere dapperen den aanval der Spanjaarden zien afslaan; daarvoor zijn oude kogels, donderbussen en beulswaarden neergelegd, die ons in de gewenschte stemming brengen. Als we dan nog in de gruwelkamer radbraaktafels, beulswaarden en dergelijke onvriendelijke werktuigen hebben bezichtigd, zijn we weer op ons punt van uitgang of liever van ingang, aangekomen.

Links en rechts van den doorgang tegenover de toegangspoort zijn gedenkstenen gemetseld; de een herinnert aan den schenker van den grond, Jhr. van Bekenstein, in den anderen is gebeiteld:

S. P. O. H. 1910—1912.
Aan wat de tijd ons liet getrouw
Herstichten wij dit oud gebouw.

Meer dan dit rijmpje, dat 17de eeuwsch wil zijn en het toch niet is, treft het gezicht uit den doorgang op den ruimen binnenhof. Links en rechts de nieuwe vleugels en voor ons het oude hoofdgebouw met zijn tegelijk fleurigen en statigen 17-de eeuwschen gevel. En tusschen die oude en de in stijl er één geheel mee vormende nieuwe muren een smaakvol aangelegde tuin, in ouden Fransche stijl met in 't midden een zonnewijzer, naar 't ontwerp van Leonard A. Springer. Wel geeft een bezoek aan het nieuwe Museum genot van velerlei aard; de aanblik van dezen hof met zijn omgeving is niet het minste.

In het hoofdgebouw, dat we thans betreden, valt ook veel te bewonderen. In de eerste plaats de hal, waar vooral een antieke schouw met gebogen spiegel opvalt. Links van de hal ligt de oude eetzaal van het weeshuis, waaraan bijna niets is veranderd; ze is indrukwekkend mooi met haar antieke meubilering en prachtige eiken balken. Jammer voor ons, dat de zon aan het ietwat sombere van dit oud-Hollandsche interieur niet het glanzende wilde geven, dat Vermeer's binnenhuizen zoo behoorlijk maakt. Tijdens ons bezoek werd deze zaal weer tijdelijk voor zijn oude bestemming gebruikt: Haarlem's gemeentebestuur, dat voor zijn hoffelijkheid tegenover de pers wel een woord van dank verdient, had de vriendelijkheid, er eenige hongerige persmusketen en fotografen te voederen en wist een lach te tooveren op het gelaat van onzen fotograaf, die in droefgeestige stemming was, zijnde hij in groote vreeze, dat hij den naam van „Buiten" op illustratiegebied bij dit donkere weer niet zou kunnen hooghouden.

Er is meer in het hoofdgebouw te zien; we zwijgen nu maar van de ruime zoldervertrekken, noemen nog slechts de zogenaamde „kapel" — waar vroeger voor de oude mannen werd gepreekt, en waar een gobelin (de hierboven reeds genoemde roet-doek) en een zeer oude gebeeldhouwde kast de aandacht trekken en wijzen tot slot op de „Schneevoogtkamer" welk vertrek ook reeds in het oude Museum bestond. Het prachtige goudleerenbehang en het op hout geschilderde plafond zijn naar hier overgebracht; ze maken met de oud gebogen spiegels en de eikenhouten tafels en kasten een rijk geheel uit.

* * *

Haarlem kan trotsch zijn op zijn nieuwe Museum, en op zijn bouwmeester, die op smaakvolle wijze het nieuwe aan het oude heeft aangepast. Het heeft zijn Halsen een waardige verblijfplaats gegeven; de van leven tintelende figuren van zijn grooten schilder konden geen passender omgeving vinden dan in dit gebouw, dat — tenminste voor een groot deel — niet voor Museum ingericht, juist daarom te meer de herinnering verlevendigt aan den gouden tijd, waarin hij met forschen streek zijn officieren en regenten op het doek bracht.

L.

Overneming verboden.

EEN HUWELIJKSAANZOEK.

(Slot).

DEN volgenden dag zou hij terug komen. Van der Emmen verscheen korrek op het afgesproken uur, zat voor de „huiselijkheid”, — zaid'i — in z'n parse overhemdsmouwen, met welgevallen vóór het raam van de voorkamer-aan-straat. Hij nestelde zich en koesterde zijn leden in den grooten, gemakkelijken leunstoel van den overleden man en met de vrouw tegenover zich, die op een gewone, rood-trijpen stoel zat, groeide de „simpetie”, zooals hij het noemde, gevoelde je — filosofeerde hij verder —, dat de man voor de vrouw en de vrouw voor de man geschapen waren. Hij was filosoof. Hij wenschte ook wel 'n bittertje. En dat kreeg-i van de langzamerhand geheel overwonnen weduwe, die zelf niet dronk. Ze vond 'm erg „netjes”, echt een „heer” zoo in z'n vest-met-bloemetjes en z'n beschaafde manier van spreken. En hij was zoo vriendelijk in z'n raadgevingen omtrent het invullen van 'n belastingbiljet. Daar was het dan ook weer 'n man voor!

De minnaar-kamerhuurder zou dan de volgende week bij de weduwe van der Tuin zijn intree doen. Zij was eens aan het door hem opgegeven adres in de Hemonystraat geweest, kwasi met een boodschap doch feitelijk om eenige inlichting aangaande haar nieuwen kennis en daar had een onzichtbare vrouw van boven-af geroepen, dat meneer niet thuis was, maar om zes uur kwam „dineeren”. Da's 'n fijne beweging, dacht de werkster.

Maar dien Zondag was zij bij haar broer, den broodbezorger, een vief kereltje met een helder hoofd, en een hokkerige woning vol kinderen. Hij had juist van de wandkast een bedstee voor de allerkleinsten gemaakt, — het mocht wel niet van de Bouw-Commissie: een bedstee, maar dat lapte hij aan z'n pantoffel, — en het heele gezin met de ouwe moeder ertusschenin, zat aan de groote, ronde tafel, toen de werkster in-eens, geheel onverwacht zei:

„Ik zal het jullie maar vertellen—.. ik.... ik.... ik ga weer trouwen”.

Het klonk als een schot. Het gaf een algeheele verslagenheid en de moeder van de aanstaande bruid keek als een verdwaasde. Maar de kinderen vonden het dol en kraaiden van plezier, dat tante weer trouwen ging! Te midden van dien rumoerigen jool zwegen en dachten de groote menschen. Maar toen in den middag het vroolijke en jonge volkje verspreid was en zij eens rustig praten kon, vertelde de weduwe van haar ontmoeting, van het aanzoeke, van den man. En men luisterde. Het leek een sprookje! Een fabel van een Prins met edel gelaat en fijne handen, die de hand vroeg van een keukenprinses met groote voeten. Een diamantbewerker. Zestig gulden in de week! Trouwen! En al gauw! Het was te mooi. Dat zei die nederige, maar wakkere broodbezorger dan ook terdege:

„Wat je me vertelt, Coba, is zoo mooi, dat ik 't haast niet gelooven kan. Maar 't kan. Waarom niet? En wij zullen je niet van je fortuin afhouden. D'r bestaan van die gevallen, dat een „meneer” op een vrouw van onze stiek meschjokke wordt, dat bestaát. En of je nou jood of Christen bent, dat laat mij koud, als 't maar een menschen is met een rikketikertje onder z'n gebloemd vest. Ik hou anders niet van die gekleurde dingen”.

„Ja, hij zit keurig en keurig in z'n bovenkleeren!” loofde de trouwlustige weduwe. „En z'n ondergoed dat is ook zoo prachtig in orde. Hij heeft van alles vier en twintig stuks!”

„Zeit-i dat?” vroeg de pientere broer een weinig verbaasd over

zulk een grootsche bezitting aan lijfgoederen. „Nou, dan zou ik me niet zoo gauw uit 't veld laten slaan. Je zegt maar tegen 'm, dat bij onze familie de gewone prik achtien stuks is. Vier en twintig flanellen! Vier en twintig br... nées, zoo iemand draagt pantalons, twee dozijn hemden, wat 'n zindelijke kerel! Nou Coba, geluk met je aanstaande man, maar nog-eens: 't is mij te mooi. Informéer. Zal ik informeeren?”

Maar dat vond de werkster niet noodig. Zij had nog vertrouwen in menschen. Zij hield niet van recherche-diensten, zij hoopte...

Als ze 's morgens vroeg het huis uitging, dan was er een kinderlijk-blij glans over haar goedig en naief-geloovend aangezicht. Eindelijk, eindelijk zou er ook voor haar nog een beetje toekomst en misschien wat weelde weggelegd zijn. Want als je altijd luxe en pret en „dineetjes” om je heen zag, verlangde je zelf ook wel eens naar wat rust, wat huise-

lijkheid en een warm maal, niet afzonderlijk in de keuken, maar op je eigen tafel in je eigen woning, tegenover 'n man, die misschien wel goed zou zijn. Misschien. Want ook haar leek alles soms te mooi, te vaag, te onbegrijpelijk. Het was zoo plotseling gekomen en alles was zoo snel gegaan. Maar door haar blijvend en sterk verlangen naar een uitweg in dien dagelijkschen sleur van sloven in de huizen van anderen, hadden mogelijke teleurstellingen haar niet lang geplaagd.

Zij moest dan een nieuwe blouse koopen om met hem, — van der Emmen, — mee te gaan naar de opera: Mignon. Daarover had hij al meermalen gesproken. En over de blouse en over de opera. Mignon was zoo lief, zei hij dan met het weekste geluid zijner streelende stem. Maar ze gaven Mignon niet. Dus een poosje geduld. En de blouse?

„Klind”, liefelijkte hij dien middag, een paar dagen vóór zijn verblijf in de woning van de weduwe, „je koopt er maar gerust één, hoor. Twaalf gulden mag-i kosten. Zorg nou dat je 'm morgen heb”.

„Ja, maar je begrijpt wel”, vermoedde de ander, „dat ik als arme werkvrouw geen geld heb om dat voor te schieten; dus als je wilt, dat ik morgen een zijde bloes heb om met je mee te gaan naar de opera, dan dien je me het geld te geven”.

De heer van der Emmen knikte, tastte in de binnenzak van z'n jas en zei verbaasd: „Daar heb ik waarachtig m'n portefeuille vergeten, maar... maar wil je dat ik 't even ga halen”, vroeg hij, opstaande, terwijl ze alweer met z'n dagelijksche bitter naar hem kwam.

„Welnée”, weigerde de gastvrouw, „zoo bedoel ik 't niet...”

„Laáát ik 't nou maar even gaan hááalen, woord-rechte hij, dan ben jij in je sas. Dan heb je morgen je zijde bloes. En weet-je... je moet ook 's 'n andere mantel hebben, want die regenmantel, nou die staat je wel goed, maar om mee uittegaan naar... naar 'n opera, is-i 'n beetje uit de mode. Want kijk 's, ik neem altijd goeie plááse in het Rembrandt-Theater. Parket of loge...

en dan heb ik graag, dat m'n vrouw, want ik mot je toch bij m'n vrienden en kennissen ánpresenteren, netjes in de kleeren zit. En dan mot je 'n zwarte hoed nemen, met 'n parse pleureuze. Da's chic de la Haye, vive la France!”

„Wat spreek je nou voor koeterwaalsch?”

„Ik spreek fransch, lieveling!” expliceerde hij teeder, maar gewichtig.

Hij was weer gaan zitten. Het was toch zoo'n gezellige kamer. En zij — ze was zoo'n goeie vrouw, zoo'n goeie huisvrouw, prees hij uitbundig, terwijl ze hem met een afwerend handgebaar be- duidde, niet verder voort te loven.

„'t Is of ik je al jaren ken, 't is of je me door de Voorzienigheid gestuurd ben”, filosofeerde de minnaar op mystieke wijze, met



Foto C. Steenbergh

HET NIEUWE FRANS HALS-MUSEUM TE HAARLEM.
DE TOEGANGSPOORT AAN HET GROOT HEILIGLAND.



Foto C. Steenberghe.

HET NIEUWE FRANS HALS-MUSEUM TE HAARLEM.
DE POORT AAN DE ZIJDE VAN DEN BINNENHOF.

uitgespreide armen, om er zijn liefde in te omhelzen. Zóó begroef hij haar onder de bloemen zijner schoone beloften en fraaie voorspellingen. Als ze de mooie en nieuwe kleeven had, zouden ze naar de tulpenvelden gaan. Als ze getrouwd waren, zouden ze naar Antwerpen en Brussel reizen. Als hij de plaatsbewijzen had, zouden ze Mignon in het Rembrandt-Theater zien. Als...

De werkster leefde als in een rozen, beminnelijken droom. Zij vond het dan ook niet vreemd, dat hij, door de gezelligheid en de huiselijke sfeer beïnvloed, haar vroeg:

„Haal jij nou straks 'n lekkere biefstuk, meid, en bak wat aardappelen, dan blijf ik bij je eten. Doe je n't?\"

En zij, die anders voor zich-zelve met een flenter vleesch tevreden was, liep nu haastig het huis uit, kocht de beste eetwaren om er den ander meê te mesten. Zij braadde, bakte, kookte en was de keukenprinses, die aanstonds gehaald zou worden door den sprookjes-prins. De diamanten man en minnaar zat vorstelijk aan de tafel en at als een hongerige wolf. Een flesch bier kreeg hij ook. Dat dronk-i altijd bij z'n diner, zaid'-i, dat was zoo z'n gewoonte. Eindelijk was hij gereed en geheel doorvoed. De werkster-zelf had nauwelijks gegeten.

Buiten droppelde het zacht maar gestadig; een zoete lenteregen. Binnen, bij de lamp, na het maal, neuriëde de gast opgewekte wijsjes, met de vingers op z'n gebloemd vest trommelend, behagelijk kijkend naar z'n paarse overhemdsmouwen. Maar plots stond hij op. Daar zou-i me zoo-waar een afspraak vergeten, die hij met iemand had gemaakt, iemand, die een partijtje geslepen goed van 'm wou koopen...

„Dus khind\", liefelijkte hij opnieuw „neem 't me niet kwalijk, maar zaken gaan vóór alles. Die man wàcht op me. Wàcht al lang op me. Ik dank je voor je délicieus diner, het was prima-prima! En ik kom morgen weer bij je, dan breng ik je die paar centen voor de bloes! En je kijkt maar 's uit naar zoo'n hoed met een paarse pleureuze, want die zal je staan, net als een Fransche vrouw. Nou meid, engeltje, schatje,.... tot morgen!\"

De charmante vrijer hield haar voorzichtig in zijn gekleurde hemdsmouwen gevangen en lispelde zoete woordekens tusschen het beminnelijk spel zijner stille zoenen. Eindelijk moest hij gaan, maar draalde, schuchterde:

„Zeg meid, nou merk ik daar, dat ik m'n portemonnaie ook in m'n andere costuum heb laten zitten, wat 'n pech, wat 'n pech! Geen groot-geld, geen klein-geld, nou voel ik me toch waarachtig de arme rijke-man.... leen me tot morgenmiddag 'n riks van je, dan geef ik je morgen veertien gulden vijftig....\"

Zij bracht hem haar éénigen, met werken verdienden rijksdaalder en trok de deur voor den heer van der Emmen open. „Wacht, neem 'n parapluie van me meê, anders wor je door-

nat\", raadde de verliefde weduwe, moederlijk bezorgd. „Hierzoo. Dus tot morgenmiddag. Gewone tijd. Als je geen plaats en voor Mignon kan krijgen, is 't ook goed, hoor!\"

En zij wachtte den volgenden dag haar „prins\". Het was vier uur en hij was er niet. Het werd vijf uur en hij kwam niet. Het sloeg zes uur en zij wachtte. In de donkere kamer-aan-straat zat zij onbewegelijk met starende oogen strak te kijken in de duistere, stille straat. De fijne, diamanten man met de vleiende spraak, de gepommadeerde snor, de schitterende beloften, bleef weg, dien dag ook den volgenden, ook daarna.

Zoodat, toen de werkster dien Zondag weer bij haar broer, het broodbezorgertje, kwam, men aan haar vreemd, veranderd, onrustig gezicht zien kon, dat er iets met haar gebeurd was. „Alles bedrog.... alles bedrog.... bedròg en anders niet\", hilde haar stem.

„Dat wist ik\", somberde de man. „Ik heb eergisteren voor je geïnformeerd. Hemonystraat woont-i niet meer. Maar ik kèn z'n fieselemie, — 'k heb 'm 't huis uit zien gaan, — en als ik die „meneer\" met z'n vier-en-twintig flanellen tegen kom, dan.... dan....\"

Toen vertelde ze maar niet van het middagmaal en den geleenden rijksdaalder.

Overneming verboden.

FRANS HULLEMAN.

Bezitten „bronzoekers\" en „waterproevers\" het wondere zesde zintuig?

ONDER de vele problemen, welke tot op den huidigen dag nog steeds de bekwaamste mannen bezig houden, welke nog immer als een dilemma beschouwd moeten worden door de geleerde wereld, behoort het zonderlinge bedrijf van de „waterhalers\", „waterzoekers\" of „Rütlimänner\". In den Bijbel wordt ons de geschiedenis ver-



Foto C. Steenberghe.

HET NIEUWE FRANS HALS-MUSEUM TE HAARLEM.
DE SCHOORSTEEN IN DE VOORHAL VAN HET HOOFDGEBOUW.

haald van Mozes, die met een staf op de rots sloeg om water te verkrijgen en door vele eeuwen heerschte er een internationaal bij(?)geloof dat sommige personen de toovermacht bezaten, met een hazelroede waterbronnen te ontdekken.

Toen in latere dagen de nuchtere strenge wetenschap alle volksgeloof wilde wegcijferen en men geen ooren had voor dien „onzin”, werden dergelijke verhalen als die der Rhabdomanten en der „Zwitserse Rütlimänner” slechts als loutere sprookjes beschouwd, en zij, die achter de vaak verkleurde gebruiken vermoedens koesteren, dat deze de laatste restjes zijn van riten en gebeurtenissen, welke zeer zeker geen grond van waarheid mag ontnomen worden, zwegen omdat de tijden niet rijp waren voor een ernstige beoefening der folklore en plantlore.

Nu is dit echter anders geworden en bij deze zuiverder natuurbeschouwing is men tot de bestste overtuiging gekomen, dat er wel degelijk wat — ja lang niet weinig — waar schijnt te zijn van de sproke der tooverroeden.

Nu in de bladen reeds iets vermeld werd over verrassende resultaten welke enkele sensibelen mochten verkrijgen met hun zonderlinge „waterproeverij” en dit vraagstuk zeker een der vele wordt, die nog heel wat pro en contra's met zich zullen brengen, wil ik hier 't een en ander vertellen, dat mij door lezing daarvan bekend is geworden.

Dat hazelroeden daarvoor het meest gebruikt worden, verhalen onze oude volksverhalen en volksliederen.

Zoo verhaalt Feenstra ons hoe Dr. Paracelsus door het aanraken van een rots met een hazelroede zijn vermaard geneesmiddel en goudmakend elixir vond.

„Vondelhoute” een van de zeer vele synoniemen, welke de hazelroede in het volksgeloof voert, wijst reeds op deze eigenschap en de Deutsche, Fransche en Engelsche namen: Wünschelrute, Baguette Divinatoire en Divining Rod verhalen u van een internationale bekendheid.

Voor al in den nacht van de zonnende, al was het Heidensche natuurfeest ook gekerstend door het te verbinden met het feest van Johannes den Dooper, kon men zich van zulk een wonderroede voorzien. Als dan hoog de St. Jansvuren opvlamden, er gedanst en gesprongen werd en in ieder huisje geheimzinnige riten plaats vonden, gingen de waterzoekers er op uit om onder het schuchter prevelen van tooverformules den Wichelroede te snijden, waarmede zij hun zegebrenghend werk verrichtten.

Natuurlijk werden zulke luidjes door de „geleerde wereld” hard uitgelachen, maar anders werd de zaak toen ook ontwikkelde mannen en vrouwen (er met de hazelroede op uittogen om water te zoeken en.... zij ook werkelijk water, soms ook ertsen, vonden.

In 1887 heeft de heer Josef Beraz, een der meest beroemde „bronzoekers” in Duitschland, te München zelfs een wetenschappelijke cursus geopend, waaraan echter alleen personen met vrucht kunnen deelnemen, die zoogenaamd „sensibel” zijn.

Eigenaardig is het, hoe deze wetenschappelijke fore-runner der Rhabdomanten zelf door een toeval tot dezen tak van wetenschap werd gebracht.

Dit geschiedde als volgt. Eens zat hij in het bekende café Maximiliaan te München, waar hij een en ander opving uit een levendig gevoerd gesprek tusschen de heeren Regnet, vader en zoon, waarvan de laatste voor arts studeerde. Dit gesprek, dat „de waterproeverij” betrof, trok de aandacht van Beraz in die mate, dat hij zich den volgenden dag bij deze heeren aanmeldde met het verzoek te mogen vernemen, wat zij daarvan wisten.

Wat Beraz toen door den heer Regnet werd medegedeeld, laat ik hier in groote trekken volgen.

Te Ettling in het district Landau aan den Isar was geen enkele openbare waterbron of pomp, terwijl de weinige particuliere

pompen in den zomer slechts een geringe hoeveelheid onzuiver kwalijk riekend water verschaffen, dat niet eens door de paarden kon worden gebruikt. Toevallig hoorde de heer Regnet spreken van een Franciscaner pater te Neuburg, die in staat heette te zijn onderaardsche bronnen te ontdekken. De pater werd geraadpleegd en deelde op zijn beurt zijn bevindingen mede.

Deze verklaarde zelf niet te kunnen gelooven aan een bovennatuurlijke beteekenis van zijn middel, doch evenmin wist hij er een wetenschappelijke verklaring van te geven. In 't kort weergegeven, bestond zijn methode uit het volgende:

Men moet een ring van zuiver zink nemen ter grootte van ongeveer anderhalf Beierschen duim. Hieraan bevestigt men één met ijzerdraad omwonden snaar, waarvan men het andere uiteinde tusschen middel- en ringvinger der gesloten linkerhand doortrekt en wel zóó, dat zij komt te liggen tusschen een koperen en een zilveren plaatje, die men beide in die hand

houdt. Komt iemand, aldus toegerust, nu boven een onderaardschen bron, dan begint de dicht boven den grond vrijhangende ring te slingeren. Deze slingeren zijn sterk als de wel niet diep of zeer krachtig is; ze zijn zwak als ze diep of onbeduidend is.

Door nu nauwkeurig deze gegevens in toepassing te brengen, was het den heer Regnet gelukt over het dorp Ettling van goed en vloedig drinkwater te voorzien.

Dit nu was de aanleiding voor het optreden van den heer Josef Beraz en dat de mogelijkheid der toepassing van zeer groote waarde kan zijn, heeft de tijd geleerd.

Volgens het oude volksgeloof moest men zich bedienen van een gaffelvormige tak, die zóó gedragen moet worden, dat de beide einden van den gaffel met de handen werden vast gehouden, en het punt, waar de takken zich vereenigen, naar boven was gericht. Wanneer nu de gezochte bron zich bevond onder de plek, waar men stond, dan sloeg de „wenschroede” achterover.

Albert Heim uit Zürich, een van de geleerdste geologen der wereld, heeft dit achteroverslaan met eigen oogen aanschouwd. Hij had een opdracht gekregen om in een Zwitsersch dorp naar water te boren. De geologische onderzoekingen [wezen uit, dat de bodem uit een mergellaag bestond zonder eenige diluviale bedekking, zoodat graven daar weinig of geen resultaat zou geven.

Maar wat de wetenschap onmogelijk achtte, was voor de geheimzinnige Rütlimänner een gemakkelijk te volbrengen taak.

Heim, die toch zeker als betrouwbaar mag genoemd worden, zag op een bepaalde plaats de hazelroede omslaan, men ging aan het graven en zie, wonder boven wonder..... „ein prächtiger Quelle floss aus!”

Behalve de gaffelvormige hazeltak gebruikten sommigen ook wilgentwijgen, terwijl anderen een wichelroede van ongeveer drie wijsvingers-lengte op den vinger lieten balanceeren, zoodat zij

gemakkelijk de verlangde plek konden aanduiden.

Ofschoon het hier uiterst moeilijk is de grens te trekken, waar verdichting de waarheid vervangen heeft, zoo lijkt me deze laatste wijze wel een zeer geheimzinnige toe.

De geleerden hebben willen aantoonen, dat de wondertak eigenlijk niet vanzelf naar beneden gaat als hij in de nabijheid van water of ertsen gebracht wordt, doch dat sommige „sensibele” menschen een of ander zenuwcomplex in hun lichaam bezitten, dat door een bijzondere, nog onverklaarde gevoeligheid reageert, zoodra hun voet de plek betreedt waar diep in den bodem water stroomt.

De reeds eerder genoemde onderzoeker „Heim” generaliseerde nu verder, dat de hazelroede eigenlijk niets met de waterproeverij zou te maken hebben en dit baseerde hij ook op het zeggen van één der bekwaamste „Rütlimänner” die verklaarde: „het begint in mijn bloed, niet in het stokje”, terwijl een ander zich als volgt



Foto C. Steenbergh.
HET NIEUWE FRANS HALS-MUSEUM TE HAARLEM.
RIJKJE IN DE „SCHNEEVOOGTKAMER“.



IN HET LAND DER ZWARTE BERGEN.

uitdrukte, toen Heim hem onder vier oogen naar zijn onder-
vindingen vroeg. Hij getuigde, dat „hij het water zachtjes onder
zich voelde stroomen”.

Geheel anders is de bekentenis van den ingenieur Weinmann
uit Winterthur.

Op verzoek van den geleerden Hazelroe-kenner trachtte
Weinmann de kwel te vinden, welke door Heim te vergeefs
gezocht werd. Ondanks alle wetenschappelijke onderzoekingen,
was de ligging van de bron onmogelijk nader te bepalen, dan
dat ze zich ergens op een 200 meter lange strook moest bevinden.

Weinmann ontdekte haar met de Wünschelrute zeer spoedig en
op één meter nauwkeurig, tevens verklaarde hij dat hij zonder deze
geheime tooverstaf nooit de juiste plaats zou gevonden hebben.

Hoezeer het hier voor de hand ligt te denken aan het z.g.
„zesde” zintuig, dat de vogels hun jaarlijkschen trekweg weet
aan te wijzen, dat bij sommige dieren als kameelen en paarden,
het opspeuren van water op zeer groote afstanden mogelijk maakt,
en hier bij de „waterproevers” een physiologische werking ver-
oorzaakt, toch doen de zinken ring, het koper en zilverplaatje
van den Franciscaner pater het vermoeden wekken, dat misschien
hier electromagnetische krachten in het spel zijn, die op het
zenuwstelsel van den met het toovertoestel gewapende persoon
onwillekeurig inwerken.

Hier is nog een onopgelost raadsel, een ondoorgrondelijk iets,
en ofschoon diepe denkers ernstig ook dit wonderbaarlijke tot
menschelijke klaarheid pogen te bren-
gen, zoo zal dit mystieke misschien liggen
buiten de grenzen, waarbinnen ons ken-
nen eeuwig besloten blijft.

Doch wie kan zeggen of na langer of
korten tijd ook dit wonder niet binnen
het rijk van het wetenschappelijk ver-
klaarde zal vallen, want het is op het
zeer uitgestrekte gebied der wetenschap-
pelijke beoefening van de volkskunde
en volksgeloof nog een zoo jonge lente,
dat men zelfs nog geen voorspellingen
durft doen voor den vollen rijken zomer-
bloei dezer te lang miskende studie.

Laat mij deze causerie dan besluiten
met u eenige bijzonderheden mededeelen
over enkele vermaarde Rhabdomanten
der laatste jaren.

Onder die wetenschappelijk onderlegde
waterzoekers dient voorzeker majoor
Spalding in de eerste plaats genoemd te
worden.

Zonder eenig vertoon van misplaatste
geheimzinnigheid, heeft hij in tegenwoor-
digheid van vele medische autoriteiten
op de meest verrassende wijze met zijn
tooverroede wateraders en bronnen ont-
dekt. Ofschoon de doctoren het algemeen
eens waren, dat de zoo bijzondere gave
te danken moet zijn aan een groote sen-
sibiliteit van het sterk-ontwikkeld zenuw-
stelsel, is daarmede deze eigenschap na-
tuurlijk nog niet verklaard.

Majoor Spalding vertelt, dat hij moeilijk
het gevoel beschrijven kan, dat hij bij
het zoeken ervan ondervond. Het beste

zou men het kunnen vergelijken met niet
te sterke electriche slagen, waarbij een
beven door zijn geheele lichaam gaat,
dat eerst ophoudt wanneer de roede
weggelegd is.

Bij hem schijnt de hazelaartak toch
wel een krachtige rol te vervullen.

Duitschlands keizer, de zich voor alles
machtig interesseerende Wilhelm II,
hoorde ook van majoor Spaldings water-
zoekerij en op hoog verzoek van Z.M.
is hij naar Zuid-West-Afrika getogen,
waar de Duitse troepen destijds zeer
leden aan watergebrek. Ook dáár in het
tropische klimaat heeft hij met zijn staf
wonderen verricht en een groot aantal
bronnen opgespoord.

Daar zijn functie als bataljons-comman-
dant van het 9^e regiment grenadiers in
Pommeren een beletsel was voor ernstige
wijding, nam hij ontslag uit den dienst,
en trok zich terug op een landgoed in
de nabijheid der Hongaarsche stad Nijitra.
Ook daar wist hij water aan den bodem
te onttrekken, zelfs op plaatsen, waar
men jaren lang vergeefs naar eenige
bron gezocht heeft.

Evenals Weinmann kan hij ten naast-
tenbij de diepte aangeven, waarop water
gevonden kan worden, zomede de hoe-
veelheid, waarbij de trillingen van de
roeden in zijn hand een maatstaf vor-
men voor de berekeningen.

Ongeveer 15 jaar lang oefent hij nu het beroep van „bron-
zoeker” uit. Aanleiding was het lezen in den bijbel van het
Mozes-verhaal, waarbij hij een wondersterken aandrang gevoelde
dit ook te beproeven, daar niet alleen op zijn landgoed, doch
op het geheele eiland Rügen steeds 's zomers veel gebrek aan
water was. Intuïtief ging hij in het park langzaam wandelen met
een roede in de hand. En zie, nadat hij een eindje geloopt
had, bemerkte hij tot zijn groote verbazing, dat de roede hevig
trilde en wel zóó sterk, dat hij bijna uit de hand viel. Dadelijk
liet hij op die plaats boren en met een gunstig gevolg.

Vooral in Hongarije hebben de Rhabdomanten veel welvaart
gebracht. Ook Spalding trok er heen en binnen zeer korten tijd
had hij op een tiental landgoederen van magnaten bronnen ont-
dekt, en zoodoende een einde gemaakt aan het watergebrek,
dat daar, ondanks herhaalde boringen, bestond.

Hoe winstgevend dergelijke ontdekkingen kunnen zijn, blijkt
uit het feit, dat de vorst Hohenlohe op zijn landgoed een ge-
neeskundige bron heeft ontdekt, die hij maar eventjes voor één
miljoen kronen aan de stad Podjebrad heeft verkocht.

Naast majoor Spalding wordt in Hongarije vooral Charlotte
von Türköry geroemd, die o.a. op het landgoed van den wereld-
beroemden violist Jan Kubelik een medische bron heeft ontdekt,
welke zeer veel overeenkomst bezit met de Rudolfsquelle te
Mariënbad. Deze Jan Kubelik-bron belooft zeer veel voor de



DE UIT MONTENEGRO TERUGGEKEERDE NEDERLANDSCHE AMBULANCE
BIJ HET OPONTHOUD AAN HET STATION TE UTRECHT.
IN HET MIDDEN LUITENANT J. FABIUS, DE BEKENDE OORLOGSCORRESPONDENT.

toekomst en met succes heeft men den uitvoer naar Amerika aangevangen.

Evenals Charlotte von Türkory, die verleden jaar zelfs door een vreemden staat uitgenoodigd werd tot het opsporen van petroleum, ontvangt majoor Spalding vele verzoeken. Zoo heeft, om slechts bij één simpel voorbeeld te blijven, het bestuur van de provincie Pest met hem een overeenkomst gesloten, waarbij hij zich verplichtte alle gemeenten der provincie waar gebrek aan bronnen is, te bezoeken, om te onderzoeken of boringen kans op succes hebben.

Zoo zijn beide tot heil van geheele landstreken werkzaam, en het oude sprookje van de wichelroedes — hoe verbleekt door de eeuwen ook — is gebleken een verhaal te zijn dat, hoewel zonderling en vreemd, toch een zeer groote kern van waarheid bevat.

D. J. VAN DER VEN.

Overneming verboden.

MONTENEGRO.

MONTENEGRO; het land der zwarte bergen, het kleinste koninkrijk van Europa, dat eigenlijk niets is dan een verzameling van eenige stammen, onder een gemeenschappelijk hoofd, koning Nicolaas. Het land van de groote flinke kerels, in hun fantastische kostuums, de pistolen immer in den breeden gordel, nooit werkend, alleen voerend den krijg tegen den erfvijand als eenig handwerk, terwijl de vrouwen al het werk verrichten.

En hoe zij moeten arbeiden, want een groot deel van dit land is niets dan kale rots, en met manden wordt soms de aarde aangevoerd, om nog hier of daar in de bergen 't weinige te kunnen verbouwen wat de mensch hier noodig heeft.

Dan zwoegen hard de arme vrouwtjes, en vroeg zijn zij oud en krom gebogen, terwijl de heer gemaal de bergen bestijgt, waartegen hij als een geit oploopt, 't geweer in de hand, speurend naar den vijand of het wild.

De Montenegrijn is één met zijn land, ge moet hem zien hoe hij de steile hellingen beklimt, de kleuren van zijn kostuum scherp afstekend tegen den donkeren achtergrond. Het is alsof men deze dracht juist gekozen heeft om ten minste eenige kleur te brengen in dit landschap.

Donker zijn de bergen van grauwe rots, maar daar in de hoogte zijn de toppen bedekt met de eeuwige sneeuw, en hier en daar ziet men 't witte veld van een gletscher, dat ver naar voren steekt in 't zwart.

Als een hooge muur verheffen zich die sneeuwtoppen om 't



RIVIERTJE IN HET LAND DER ZWARTE BERGEN.



Schnabel 50.



Schnabel 51.

HET MONTENEGRIJNSCHE LANDSCHAP.

land, om de hoogvlakte, waarop Cetinje ligt, en thans in den winter verzamelen zich daar de groote wolkenmassa's, grijsgrauwe donkere massa's, onderschepend 't zonlicht, er gevend dat intens sombere karakter aan 't landschap, dat de Balkan zoo kenmerkt.

Soms ziet men in een dal, te midden der grillige zware rotsformatie's, een enkele eenzame groep cypressen, melancholiek beeld van trieste verlatenheid.

's Avonds als de maan schijnt en helder de hemel is, dan wordt 't landschap van een wonderbare pracht, door het lichten der sneeuwbedekte toppen, terwijl beneden in de dalen de rotsen zware schaduwen werpen waar tusschendoor de slingerende bergpaden helder afsteken.

Over dat alles welft zich de hemel, waaraan alleen de groote helle maanschijf, die heel dichtbij, heel groot lijkt, in deze ij' berglucht.

Geen geluid verbreekt de stilte, een doodsche rust heerscht er hier; een rust die aangrijpt te midden van deze geweldige natuur vol donkere majesteit.

En als men op een hoog punt, vol stomme bewondering dit tafereel staat te aanschouwen, is het alsof men langzaam de maan zich ziet voortbewegen en al de schaduwen meedraaien, dan is het alsof 't gansche landschap langzaam gaat leven, alsof alles op u toekomt, om u te omvatten en mede te slepen in de diepte.

Maar dan eensklaps hoort ge een auto ticten, en langs den weg schuift de scherpe lichtbundel van de post-auto, die moeizaam naar boven klimt.

Overneming verboden.

J. FABIUS.

WONDEREN IN DE DIERENWERELD.

HÉÉL veel merken wij nooit van onze lezers; wat zij op ons blad hebben aan te merken, wat zij met genoegen zagen of lazen, de vragen, die naar aanleiding van een of ander artikel toch wel eens bij hen zullen opkomen, dat alles blijft voor ons verbergen. Erg gemakkelijk voor ons, maar erg ongezellig. Kan aan die koude verhouding niet een einde komen?

In een enkel opzicht zijn echter onze



HET BEZOEK VAN DEN KONING VAN SPANJE AAN PARIJS.
KONING ALFONS EN PRESIDENT POINCARÉ KOMEN AAN OP HET MANOEUVRE-VELD
BIJ FONTAINEBLEAU.

lezers — en lezeressen! — nog wel 's mededeelzaam, namelijk, als zij in de dierenwereld, vooral de *huisdierenwereld*, het een of ander eigenaardigs en buitengewoons hebben opgemerkt. Dan storten zij hun hart voor ons uit en vertellen ons in soms o:gewonden bewoordingen van hun poes, die niet bang is voor water, of hun kanarievogel, die zingt, als geen andere.

In deze maand ontvingen wij een tweetal van deze mededeelingen, die ons merkwaardig genoeg schijnen, om ze onder de oogen van al onze lezers te brengen.

Hier volgen ze.

EEN POES DIE BANG IS VOOR LIJSTERS!

In een siringenboom achter in onzen tuin zitten twee lijststers hard te fluiten. Langzaam komt een buurpoes beneden aange-wandeld, kijkt verlangend naar boven naar de lijststers en blijft staan.

Daar strijkt een der lijststers op den grond neer, steeds hard fluitende, vlak bij poes, die hem aankijkt en schijnt na te denken. Ik zie angstig toe, want de lijstster zal naar mijn idee direct in poes' maag verdwijnen. Maar neen, poes loopt opeens hard weg en verdwijnt. Blijkbaar is zij angstig geworden door het geweldige harde fluiten der lijststers.

D.

SPREKENDE PARKIETEN.

Wat ik u ga vertellen, zal velen een sprookje lijken. 't Is ook haast ongelooflijk! „sprekende parkietjes”. Te Gouda zijn deze wondervogels. Een er van heb ik zien „werken”. De kooi werd opengezet en na eenige keeren rond de kamer gevlogen te hebben, zette het beestje zich bij ons aan de koffietafel. In een zilveren lepel zag het zijn spiegelbeeld en nu begon het te coquetteeren en sprak: Dag zoete parkietje, dag lieveling, dag schat-tebout, lust je wel suiker; parkiet is braaf, Nora is braaf, Nora, ks ks ks, pak ze! Nora achter! liggen! en zoo nog andere bevelen voor dezen politiehond. Wanneer deze binnenkomt, dan is het oppassen, want hond en parkiet schijnen erg jaloersch van elkaar; Nora kijkt norsch en parkietje wordt stil. Is Nora nu de kamer uitgestuurd, dan duurt het weer 'n poosje eer de vogel loskomt. Hij vliegt dan voor den spiegel en maakt allerlei komische bewegingen, met diverse uitroepen en zoete naampjes. Ook zingt hij heel duidelijk: „Kobusje, Kobusje, kijk jij nog eens om!” Het beest is zeer mak en zet zich op hoofd, schouders of hand en laat zich zoo rondleiden. Zitten de gasten aan tafel, dan snoept of pikt hij van alles mee. De uitvallen zijn allerkluachtigs, want alle woorden en zinnetsjes worden zeer duidelijk en met klem gezegd. 's Avonds nog werd de koffie opgeschonken en opeens hoorden wij: „zoo, schenken jullie de koffie op, mag parkiet er nu uit”. — Of hij de huisgenooten kent, weet ik niet, maar komt iemand binnen, dan groet hij met: Dag Jan, dag Gerard, dag Tine, dag zoete vrouw, enz. 't Is of ge

het sprookje hoort van den sprekenden vogel, den zingenden boom en het goudgele water. v. T.

De schrijver * * * laatste stukje vergeve het ons, dat wij zelf op onderzoek zijn uitgegaan, omdat het ons ook haast ongelooflijk voorkwam. 't Bleek echter, dat in 't bovenstaande geen woord te veel is gezegd, eer te weinig.

Eerst maakten wij kennis met een parkietje, dat waarschijnlijk dacht geïnterviewd te zullen worden en daarom wat zenuwachtig was, zoodat voor ongewijden zijn woorden niet al te duidelijk klonken. Maar dat andere beestje, waarvan hierboven gesproken wordt! In één woord alleraardigst. En een uitgebreid répertoire! De inzender heeft het Lij lange na niet volledig opgegeven. Iemand, die spreekles heeft gehad, zegt niet duidelijker: „Heb je goed geslapen?”

Het schoone lied van „Kobusje” mochten wij he'laas niet hooren, maar is dat wel veel aardiger dan het „potverdikkie”, dat, uit den bek van dezen kleinen vogel komend, zoo oer-komisch klinkt?

Overneming verboden.

De Tentoonstelling van artistieke Planten- en Bloemenversieringen te Amsterdam.

DEn gen Mei 1.1. werd door den Burgemeester van Amsterdam daar ter stede een bloemententoonstelling geopend, die ongetwijfeld in zeer hoogen mate de aandacht waard was van ieder, die belangstelt in en liefde voelt voor bloemen en planten.

In vakkringen heeft deze tentoonstelling dan ook zeer de aandacht getrokken, omdat bij het ontwerpen der plannen geheel nieuwe wegen op tentoonstellingsgebied waren ingeslagen.

Tot heden is het steeds gewoonte geweest prijsvragen voor bepaalde soorten van planten uit te schrijven. Zij, die naar die prijzen dongen, zonden hun mooiste planten in, stelden die zoo op, dat zij op haar voordeeligt uitkwamen en de regelingscommissiën der tentoonstellingen hadden tot taak van al deze groepen of groepjes een goed geheel te vormen, terwijl de jury's uitsluitend de kwaliteit der ingezonden planten behoeften te beoordeelen en bij het toekennen der prijzen met de rangschikking geen rekening behoeften en vaak niet mochten houden.

De tentoonstelling te Amsterdam bewoog zich echter op geheel ander gebied. Hier had de jury in de allereerste plaats de decoratieve waarde van de opgestelde plantengroepen te beoordeelen, terwijl in de tweede plaats pas de waarde der gebruikte planten in aanmerking mocht komen. Daarbij had de regelingscommissie het plan zoodanig gemaakt, dat verschillende groepen te zamen weder één geheel vormden.



DE STUDENTEN-ROEIWEDSTRIJD OP DE SCHIE BIJ DELFT.
DE OVERWINNAARS (DE OUDE VIER VAN „LAGA”) WORDEN OP CHAMPAGNE ONTHAALD.

De Afd. Amsterdam der Nederl. Maatsch. voor Tuinb. en Plantk., die deze tentoonstelling ter gelegenheid van haar veertigjarig bestaan organiseerde, was tot dit denkbeeld gekomen, omdat in de Hoofdstad zelf zoo goed als geen plantenkwekers meer gevestigd zijn; het zijn toch alle grootere of kleinere bloembinderijen, die zich daar bevinden en het is dus van het grootste belang te laten zien, wat die praesteeren op het gebied der bloembinderkunst. Om dit des te beter te doen uitkomen, waren ook een aantal vertrekken ingericht, die met bloemen moesten versierd worden en waar de aan te brengen versieringen overeenkomstig de te vieren feesten moesten zijn.

Een goed bloembinder moet toch weten geest in zijn werk te leggen, het moet tot den ontvanger spreken, het moet toonen, dat de gever medeleefde in het lief of leed van haar of hem, die hij zijn bloemen schenkt. Het bloemwerk geschonken aan een bruid moet als het ware spreken van reinheid, van hoopvol verwachten en vertrouwen in de toekomst, dat gegeven aan een jubilaris, van vertrouwen in of medeleven met zijn kunst. De bloemwerken een liefdevolle moeder op haar verjaardag geschonken, moeten een toewijdinge liefde tot uiting doen komen en die, welke men een geliefde afgestorven vereert, moeten het gevoel van weemoed en dankbare herinnering tot uiting doen komen.

Het is voorwaar een moeitevolle taak, die de bloemschikker tegenwoordig heeft te vervullen, veel moeilijker en kunstvoller dan velen wel vermoeden.

Het zelfde geldt in eenigszins gewijzigden zin voor het versieren van een zaal. Een groote feest- of balzaal moet anders versierd zijn dan een restauratie; heel anders moeten zijn de bloemversieringen aangebracht in een receptiekamer van een bruid of in haar slaapkamer en weer een heel andere stemming moet die uiten, welke men in een rouwkamer zal plaatsen.

Om nu de verschillende beteekenissen, die uit de bloemwerken moeten spreken, eens goed onder de oogen van het publiek te brengen, daartoe was deze tentoonstelling georganiseerd, doch ook om het te laten zien, wat men in ons land op het gebied van bloembinderkunst verstaat.

Wanneer men nu de strekking der expositie kent, dan zal ieder wel begrijpen, dat de vaklieden zeer benieuwd naar haar waren en het doet mij dan ook genoegen te kunnen verklaren, dat ik haar in alle opzichten geslaagd acht. Dat dit werkelijk zoo is, kon ik het best opmaken uit de uitingen van het publiek, dat niet alleen opgetogen was over de prachtige bloemgroepen, die het te bewonderen kreeg, doch dat in veel gevallen dadelijk begreep, of liever voelde, wat de betekenis der bloemwerken was.

„Ziet eens, wat een prachtige bruidskamer”, hoorden wij zeggen, bij het salon, dat voor een bruidsreceptie was versierd, doch ook hoorden wij zeggen „Wat een magnifieke slaapkamerversiering, zeker voor een jong meisje, dat de bruid is, en hoe goed begrepen, dat er geen riekende bloemen voor zijn gebruikt”. Toch wist zij, die dat zeide niet, dat de versiering als zoodanig bedoeld was. Wellicht nog sterker kwam dit tot uiting bij een kamer, waarbij ik twee jonge meisjes tot elkander hoorde zeggen: „Kijk es, juist of Mama jarig is!” „Moeders verjaardag” heette dit vertrek in het programma. De beide lieve opmerksters wisten niet, welk een onbewuste hulde zij brachten aan den samensteller, wiens bedoeling zij dadelijk begrepen.

Geheel het zelfde durven wij zeggen van enkele der andere vertrekken. Uitnemend van opvatting toch was 't vertrek van den jubilerenden musicus. Goed begrepen waren de bloemwerken, die er n geplaatst waren en die zooveel bloemgeschenken van vereerders moesten beduiden. Prachtig van uitvoering was de eetzaal-versiering, en duidelijk sprak er de



HET CONOURS HIPPIQUE TE BERGEN
OP ZOOM OP 12 MEI L.L.
DE HEER J. UITENDAAL MET DE SCHIMMEL
„PHAFUP”.

bedoeling uit, dat de feestmaaltijd gegeven werd ter gelegenheid van een huwelijk. Prachtig kwam ook het verschil in bloemwerken uit tusschen twee naast elkander gelegen vertrekken: het een stelde het boudoir voor van een jonge dame tijdens haar bruidsdagen en het andere een heerenkamer bij een verjaarsfeest. Wat een echt fijne bloemwerken bewonderen wij in het eerste, wat een kiesche smaak in die kleinere bloemstukken en die mooi opgevulde vaasjes. Wat een kracht sprak er daarentegen uit het reusachtige leliebouquet dat de heerenkamer sierde en hoe juist begrepen was het arrangement van roode rozen, bedoeld als het bloemgeschenk van een liefhebbende echtgenoot aan haar gemaal.

Voor al mogen wij ook niet de rouwkamer vergeten, stemmig en ernstig, die pernstig, was de bloemversiering, die er in was aangebracht. Prachtig deed het groote kruis van levende bloemen rechtop geplaatst achter het hoofdeinde van den doodkist, fraai was de palmtak als afscheidsgroet daarop gelegd en prachtig geslaagd de groote krans, door een vriend den overledene geschonken. Deze rouwkamer achten wij een der best geslaagden van alle vertrekken.

Dat er wel degelijk verschil kan en moet gemaakt worden tusschen de versiering van een balzaal in een deftige huize en in een restauratie, viel hier voor ieder op te merken. De versierde zaal was sober, doch juist daardoor bijzonder smaakvol, men voelde, dat hij, die haar versierde, begreep, dat geen overdaad, doch zeer fijne smaak hier op den voorgrond moest staan, dat niet de overvloed, doch de kwaliteit der aangebrachte versiering tot de gasten moet spreken. Doch ook de restauratie-versiering was uitnemend geslaagd. Hier traden meer sprekende kleuren op den voorgrond, deze versiering uitte als het ware een opgewekte geest en wat ons vooral zoo aangenaam aandeed was, dat hier duidelijk werd getoond, dat een versiering vroolijk en kleurrijk kan zijn, zonder schreeuwend en bont te wezen, dat zij den bezoeker kan pakken zonder overdaad. Beide zaalversieringen waren kranige stukken werk.

Dit gedeelte van de tentoonstelling was ongetwijfeld het best geslaagd, vooral ook, omdat het leerrijk voor het publiek was en velen er uit hebben kunnen zien hoe hoog de kunst van bloemen verwerken in ons land staat.

In een volgend stuk hopen wij te zien, in hoeverre de opstelling der groepen is geslaagd.

E. TH. W.



Foto Laddé.

DE TENTOONSTELLING VAN ARTISTIEKE PLANTEN- EN BLOEMEN-
VERSIERINGEN TE AMSTERDAM.
MET BEGONIA'S VERSIERDE „LAUBE”, VAN DEN HEER D. BAARDSE Dzn., TE AALSMEER.